

't Stad
is van
iedereen.

HET EILANDJE

STADVERNIUWING OP WEG NAAR
EEN BRUISENDE STADSWIJK AAN HET WATER

Voorwoord

De stad Antwerpen is volop aan de slag om van het Eilandje een bruisende nieuwe stadswijk aan het water te maken. Aan de herontwikkeling van dit voormalige havengebied wordt achter de schermen al lang en intensief gewerkt. De resultaten van die inspanningen zijn tot nu toe niet altijd even duidelijk zichtbaar geweest “op het terrein”. Maar die vaststelling is voorgoed verleden tijd!

Ik nodig u dan ook uit om goed rond te kijken als u op het Eilandje bent. Deze buurt ziet er inderdaad helemaal anders uit dan tien, vijf of zelfs drie jaar geleden. Met de opening van het Museum aan de Stroom (MAS) zijn ook de laatste twijfelaars over de streep getrokken: het Eilandje staat definitief op de kaart. En dan moeten nog heel wat pleinen, straten en dokranden worden heraangelegd, en (publieke en private) renovatie- en nieuwbouwprojecten worden opgeleverd. Bedrijvigheid verzekerd de komende jaren!

De stad zet zich ondertussen in om van het Eilandje een echte woonbuurt te maken, ‘bewoonbaar’ voor elk budget. Zo is de ontwikkeling van de Cadixwijk tot sociaal gemengde woonwijk aan het water in volle voorbereiding. Het schrappen van de plannen van de Vlaamse overheid om het Lange Wapper-viaduct te bouwen langs de noordrand van het Eilandje, was dan ook zeer goed

nieuws voor de ambitieuze plannen die de stad heeft voor dit gebied.

Als stad maken we er werk van om de bewoners zo veel mogelijk te betrekken bij de geplande ontwikkelingen, en ze op de hoogte te houden van alles wat er op het Eilandje (en elders) staat te gebeuren. De laatste jaren organiseerden we elk jaar bovendien een informatie-evenement op grotere schaal over stadsvernieuwing op het Eilandje

Ook deze brochure maakt deel uit van het streven om iedereen zo goed mogelijk te informeren. Tezelfdertijd maakt deze overzichtelijke uitgave duidelijk hoe ver het Eilandje precies reikt en hoe divers deze nieuwe stadswijk wel is. Want hier valt duidelijk heel wat te beleven. Het is dan ook niet voor niets één van mijn favoriete buurten in Antwerpen.

Alvast veel lees- en kijkplezier!

Ludo Van Campenhout
Schepen voor stadsontwikkeling

Mei 2011

Inhoudstafel

Voorwoord.....	p.3
Inhoudstafel.....	p.5
Het Eilandje, een bruisende stadswijk aan het water.....	p.7
Geschiedenis.....	p.9
Plannen voor het Eilandje.....	p.11
Twee verbindende assen: culturele noord-zuidas en Londen-Amsterdamstraat.....	p.15
De Oude Dokken, het kloppend hart van het Eilandje.....	p.21
De Montevideowijk, de culturele trekpleister van het Eilandje.....	p.29
De Cadixwijk, een nieuwe woonwijk aan het water voor iedereen.....	p.39
Water voor iedereen.....	p.49
De toekomst van het Eilandje.....	p.55
Een wandeling op het Eilandje.....	p.57
Meer informatie over stadsvernieuwing op het Eilandje.....	p.61
Colofon.....	p.63

Het Eilandje, een bruisende stadswijk aan het water.

Het Eilandje is een voormalige, karaktervolle havenbuurt in het noorden van Antwerpen. De stad wil dit stadsdeel met een bijzonder rijke geschiedenis omvormen tot een bruisende stadswijk aan het water. Het karakter van het Eilandje wordt bij de ontwikkelingen zoveel mogelijk behouden en waar mogelijk zelfs versterkt.

Drie deelwijken

Sinds de goedkeuring van het Masterplan Eilandje (2002) is er al heel wat verwezenlijkt. De deelwijk Oude Dokken staat zowat helemaal op punt. Maar er staat op het Eilandje nog minstens evenveel te gebeuren! Zo wordt de Cadixwijk heraangelegd tot nieuwe duurzame woonwijk aan het water, en wordt de Montevideowijk omgetoverd tot dé culturele trekpleister van het Eilandje. Elk van deze deelwijken heeft een sterke eigen identiteit, waartoe de nieuwe ontwikkelingen zeker zullen bijdragen.

Twee verbindende assen

De drie deelwijken worden met elkaar verbonden door de Londen-Amsterdamstraat. Deze centrale verkeersas wordt heraangelegd tot groene stadsboulevard. In de toekomst rijdt hier een tram, die voor een vlotte verbinding zorgt met de binnen- en de buitenstad. Een culturele noord-zuidas verbindt dan weer - samen met de Scheldekaaien - het Eilandje met het stadscentrum. Deze denk-

beeldige lijn via enkele culturele stapstenen wordt zonder twijfel één van de grote toeristische attracties van Antwerpen.

Een nieuwe, karaktervolle stadswijk

De prominente aanwezigheid van water, de veelheid aan open ruimte en de verschillende types bebouwing door elkaar maken deel uit van de charme en het typische karakter van het Eilandje.

Het Eilandje in cijfers en data

Totale oppervlakte: 172 hectare

Totale oppervlakte deelwijken Oude Dokken, Montevideowijk en Cadixwijk: 75 hectare

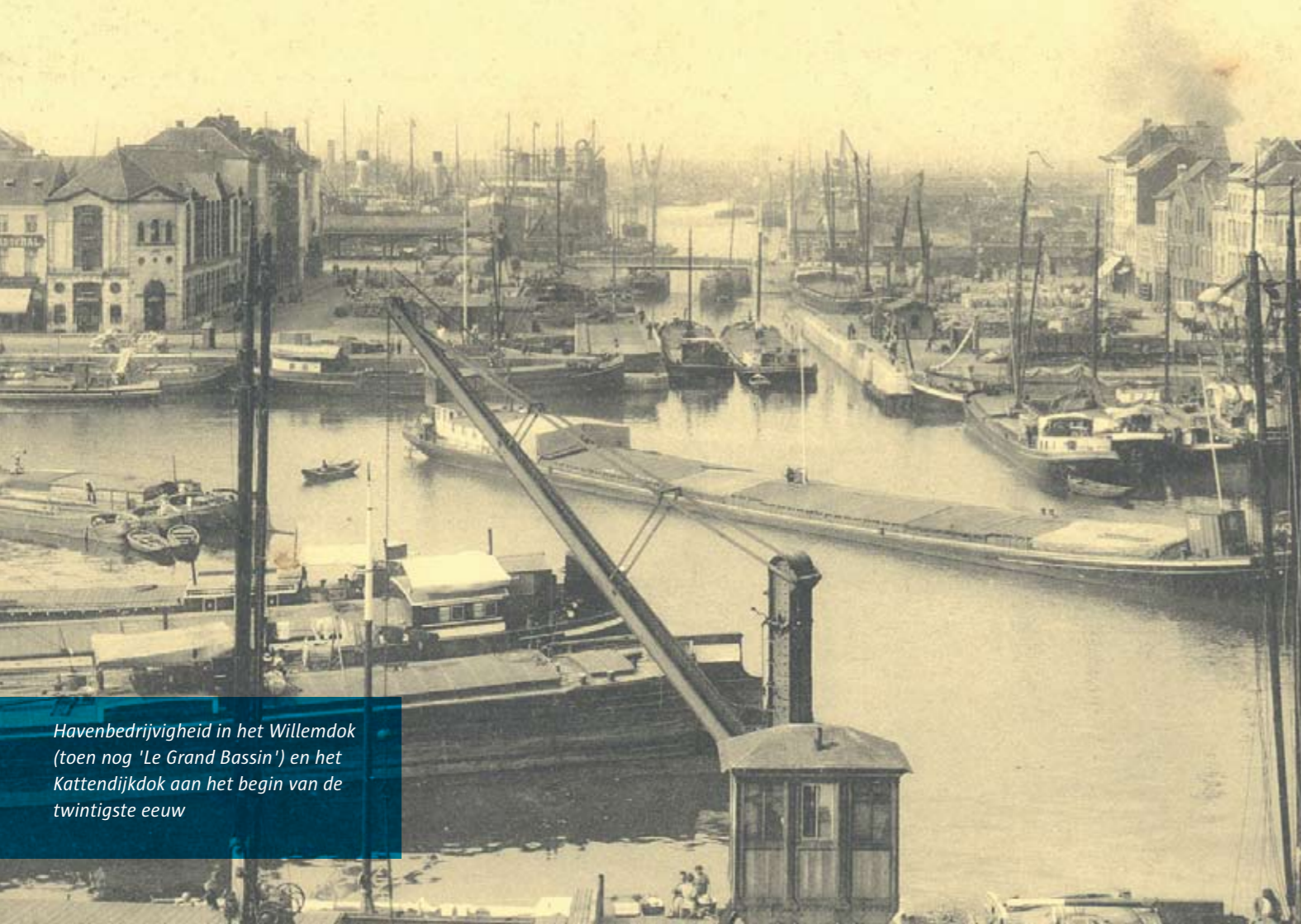
Wateroppervlakte: bijna 1/3 van de totale oppervlakte

Totale kadelengete langs de dokken: 8,9 kilometer

Huidig aantal bewoners (cijfer 2010): 1.456

Toekomstig aantal bewoners (tegen 2020): 6.600

Belangrijke data: Jachthaven Willemdok (2000), Masterplan Eilandje (2002), FelixArchief en heraanleg Oude Dokken (2006), heraanleg Londen-Amsterdamstraat (2011-2013), Museum aan de Stroom (2011), Red Star Line-museum (2013)

Havenbedrijvigheid in het Willemdok (toen nog 'Le Grand Bassin') en het Kattendijkdok aan het begin van de twintigste eeuw

Geschiedenis

Het oudste havengebied van Antwerpen

Het Eilandje ontstaat rond 1550 en is daarmee het oudste havengebied van Antwerpen. In ruil voor zijn bijdrage aan de bouw van de stadsomwalling mag architect Gilbert Van Schoonbeke in het noorden van de stad een oppervlakte van 25 hectare ontwikkelen. Hij laat er een nieuwe woonwijk bouwen en drie vlieten graven, die als inham van de Schelde tot binnenhaven dienen. Het bedrijvige gebied krijgt de naam Nieuwstad.

Van marinebasis ...

Tijdens het Franse bewind (1795-1814) laat Napoleon Bonaparte de eerste twee dokken uitgraven en geeft ze een belangrijke rol als marinebasis. Na de val van Napoleon maakt koning der Nederlanden Willem I dankbaar gebruik van de aangelegde infrastructuur om het Eilandje uit te bouwen tot bloeiende stadshaven. In de negentiende eeuw worden op het Eilandje verschillende andere dokken uitgraven.

... tot verlaten havengebied

Wanneer de haven nog verder uitbreidt naar het noorden in de twintigste eeuw, verdwijnt het drukke havenleven op het Eilandje en trekken de mensen er weg. Het Eilandje blijft decennialang achter als een verlaten barrière tussen haven en stad.

Dromen van een nieuwe toekomst

Pas eind twintigste eeuw groeit het besef over het potentieel van

het Eilandje. Samen met de organisatie 'Stad aan de Stroom' schrijft de stad in 1989 een internationale architectuurwedstrijd uit voor de Scheldekaaien, het Zuid en het Eilandje. Voor het Eilandje werkt de Spaanse architect Manuel de Solà-Morales een plan uit, dat helaas voldoende draagvlak mist. De publieke opinie droomt echter mee van een nieuwe stadswijk. Enkele pioniers vestigen zich op het Eilandje in gerenoveerde pakhuizen.

Een masterplan voor het Eilandje

Eind jaren 1990 trekken de stad en het havenbedrijf het planproces terug op gang. Het Eilandje krijgt in 2002 een masterplan, dat nadien wordt uitgewerkt in verschillende deelplannen. In 2006 worden de plannen voor het Eilandje als hefboomactie opgenomen in het strategisch Ruimtelijk Structuurplan Antwerpen. In het bestuursakkoord 2007-2012 staat de ontwikkeling van het Eilandje dan ook hoog op de agenda.

Ontwikkeling op kruissnelheid

Drie kantelmomenten voor de ontwikkeling van het Eilandje waren ongetwijfeld de opening van de jachthaven in het Willemdok (2000), de omvorming van het Sint-Felixpakhuis tot FelixArchief (2006) en de eerstesteenlegging van het Museum aan de Stroom (september 2006). Ondertussen is de ontwikkeling van het Eilandje op kruissnelheid. De regie over deze ontwikkeling wordt in opdracht van de stad "in tandem" uitgevoerd door de dochterbedrijven AG Stadsplanning Antwerpen en AG Vespa.

Het Eilandje op het einde van de negentiende eeuw.
Fragment uit het 'Plan instantané de la Ville d'Anvers, 1885',
uitgegeven door Richard Huybrechts & Cie.

Bron: stadsarchief Antwerpen

Plannen voor het Eilandje

Het Masterplan Eilandje werd opgeleverd in 2002, en werd opgemaakt door Buro 5 Maastricht onder leiding van toenmalig stadsbouwmeester René Daniëls. Met het masterplan wil de stad het Eilandje terug leefbaar maken, met aandacht voor wonen, werken en vrije tijd. Het masterplan bevat de stedenbouwkundige krijtlijnen voor de verdere ontwikkeling van het gebied.

Het Masterplan Eilandje duidt twee fasen aan voor de herontwikkeling. Fase 1 bestaat uit de deelwijken Oude Dokken, Montevideowijk en Cadixwijk. Elk van deze deelwijken krijgt een sterke eigen identiteit. Met fase 2 blikt het masterplan vooruit naar een verdere toekomst, naar het noorden richting haven. Fase 2 gaat onder meer over het Droogdokkeneiland, het Mexico-Eiland en het oostelijk gelegen Kempeneiland.

Nadien is het masterplan verder uitgewerkt in vier gedetailleerde documenten: een beeldkwaliteitplan voor de buitenruimte (2002) en voor de architectuur (2004), een groenplan (2005) en een waterplan (2004). Hieronder staan de voornaamste krijtlijnen uit deze verschillende plannen overzichtelijk opgelijst.

Openheid bewaren en identiteit accentueren

- Het Eilandje onderscheidt zich van andere stadswijken als een "omgekeerde vorm van stedelijkheid". Door de aanwezigheid

van de dokken zijn gebouwen hier minder prominent aanwezig. Het Eilandje twijfelt als het ware tussen land en water. De stad wil deze tegenstellingen behouden. Daarom wordt er bij de herontwikkeling zowel veel aandacht besteed aan de (her-)aanleg van het openbaar domein als aan het (her)gebruik van het water.

- Wat ook typerend is voor het Eilandje, is de structuur van loodrecht op elkaar staande straten en dokken, met een aantal opvallende losstaande gebouwen. De stad wil deze structuur versterken en zelfs uitbreiden.
- Tegelijkertijd streeft het masterplan ernaar om de identiteit van de verschillende deelwijken te accentueren. Dit kan onder meer door enerzijds historisch waardevolle gebouwen te behouden. Anderzijds worden nieuwe toevoegingen voorzien in de vorm van "invulprojecten" tussen en naast bestaande gebouwen, alsook geheel nieuwe projecten.
- De culturele noord-zuidas en Londen-Amsterdamstraat zijn verbindende en loodrecht op elkaar staande assen. Ze geven enerzijds structuur aan het Eilandje, en linken anderzijds het Eilandje met de Scheldekaaien en de haven, met Park Spoor Noord en via het Schipperskwartier met de binnenstad. Beide assen hebben ook een sociale dimensie: samen dragen ze sterk bij tot het creëren van ontmoetingen tussen bewoners en bezoekers.

Eenvoud en ruwheid bewaren

- De voormalige havenactiviteiten hebben de buurt een eigen karakter gegeven, met een sterke sociale en culturele geladenheid. Renovatie- en nieuwbouwprojecten moeten zo veel mogelijk binnen de authentieke sfeer van het Eilandje passen. Voor zowel nieuwe bebouwing als de heraanleg van pleinen, straten en dokranden zijn dan ook duidelijke spelregels vastgelegd.
- Monumenten zoals pakhuizen en historische kranen zijn sporen van de rijke geschiedenis. Zij bepalen voor een groot deel het uitzicht van het Eilandje, en moeten als dusdanig worden beschermd. Bruggen en sluizen worden waar mogelijk gerestaureerd, en ontbrekende verbindingen worden hersteld. Authentieke elementen worden bij de heraanleg zo veel mogelijk behouden en geïntegreerd.
- Het respect voor het authentieke karakter van het Eilandje vertaalt zich ook in de materiaalkeuze. Voor bouwprojecten en de (her)aanleg van pleinen en straten wordt gekozen voor het (her)gebruik van kasseien, staal, baksteen, hardsteen enz.

Groene toets en water voor iedereen

- Het Eilandje heeft nooit echt groen gekend. In lijn met de woonfunctie die het Eilandje meer en meer krijgt, dient hiermee bij de (her)aanleg voldoende rekening te worden gehouden. De Parijse landschapsarchitect Michel Desvigne tekende een aangepaste groenstrategie uit voor het Eilandje.

Zo verschijnen op de dokranden bijvoorbeeld vakken met planten en bomen. Het nieuwe buurtplein in de Cadixwijk krijgt een hoog groengehalte, en de centrale verkeersas Londen-Amsterdamstraat wordt een groene corridor tussen de verschillende deelwijken. De bedoeling hierbij is dat alle groene elementen samen als één visueel geheel worden ervaren.

- Om het groen ruimte te geven op het Eilandje, worden de dokranden autovrij gemaakt en worden in de woonstraten parkeerplaatsen ingeruild voor vakken met planten en bomen. Nieuwe projecten moeten hun parkeerbehoeftes zo veel mogelijk ondergronds opvangen en onder de Godefriduskaai bevindt zich een grote parking. Daarnaast beoogt het masterplan de uitbouw van een tramnet op het Eilandje: langs de Londen-Amsterdamstraat tussen de Leien en de Scheldekaaien en doorheen de Cadixwijk naar het nieuwe havenhuis op het Mexico-Eiland.
- Als voormalig havengebied beschikt het Eilandje over verschillende dokken, die allemaal intact zijn gebleven. De aanwezigheid van dergelijke wateroppervlaktes maakt integraal deel uit van de eigenheid en het karakter van deze nieuwe stadswijk. De stad zet dan ook sterk in op de belevingswaarde van het water (en omgeving), dat voor iedereen iets te bieden moet hebben. Er wordt een gemengd programma voorgesteld van jachthavens, rondvaarten, riviercruises, historische schepen in een museumhaven, een drijvend openluchtzwembad en ligplaatsen voor woonboten.

Toekomstbeeld van de heraangelegde Londenstraat

De Londen- en Amsterdamstraat wordt een aangename wandelboulevard. Er komen brede voet- en fietspaden in beide richtingen en een verlaagde rijweg met langsparkeren. In het midden zal in de toekomst een tram rijden richting binnenstad en omgekeerd, met platanen langs beide kanten van de trambaan. Deze wijzigingen zullen ook een geschikt klimaat creëren om horecazaken en winkels aan te trekken.

De heraanleg gebeurt in vier fasen, die elk gemiddeld 100 dagen duren. Alles tesamen wordt een totale lengte van anderhalve kilometer straat heraangelegd. Als alles naar wens verloopt, zal de vernieuwde Londen-Amsterdamstraat in het voorjaar van 2013 een feit zijn: een groene stadsboulevard op het Eilandje! Tegen dan zal ook de trambedding klaarliggen, waarop de Vlaamse overheid nieuwe tramsporen en -haltes kan aanleggen om het Antwerpse tramnetwerk te vervolledigen. *Meer informatie vindt u op www.antwerpen.be/londenamsterdamstraat.*

Oplevering in 2013

Londenbrug

Om de tram in de toekomst vlot te laten rijden over de Londenbrug - die momenteel tweemaal twee rijvakken telt - zal deze brug nog verbreed moeten worden. Langs deze beweegbare brug kunnen schepen vanuit het Kattendijkdok van of naar het Willemdok varen. Het nieuwe brugontwerp zorgt er tezelfdertijd

voor dat ook grotere schepen dit traject via het Verbindingsdok kunnen afleggen.

Gepland vanaf 2014

London Tower

De London Tower is een opvallende nieuwe verschijning op het Eilandje, genoemd naar de vlakbij gelegen Londenstraat. Deze antracietgrijze woontoren is met ruim 76 meter één van de hoogste residentiële gebouwen in Antwerpen. Alle 119 appartementen hebben ondertussen een eigenaar gevonden. Wie trouwens wil weten waarom er hier en daar hoge gebouwen verrijzen op het Eilandje, kan het antwoord vinden op pagina 35.

Opgeleverd in 2010

Parkbrug

Het Eilandje krijgt ook een veilige en rechtstreekse link met het nabijgelegen Park Spoor Noord. De stad legt een 70 meter lange voetgangers- en fietsersbrug aan over de Italiëlei, ter hoogte van de Noorderplaats. De uitvoering van de Parkbrug is afhankelijk van de twee gebouwen waarop ze rust: de London Tower aan de ene zijde, en de (nog te bouwen) nieuwe campus van Artesis Hogeschool Antwerpen op de kop van Spoor Noord. De Parkbrug wordt aansluitend gerealiseerd naar het ontwerp van het architectenbureau Ney & Partners.

Gepland vanaf 2014

De Oude Dokken, het kloppend hart van het Eilandje.

De Oude Dokken is de buurt rond het Bonapartedok en het Willem-dok, die het eerst aan de beurt kwam bij de herontwikkeling. Het is ook de deelwijk die het best bekend staat bij de Antwerpenaar als 'het Eilandje'. De Oude Dokken ligt naast het Schipperskwartier, en vormt aldus de schakel tussen de historische binnenstad, de rest van het Eilandje en de haven. Sinds de start van de herontwikkeling kent het gebied een enorme bloei.

Stapstenen op weg naar een pleisterplaats

De aanleg van de jachthaven in het Willemdok in 2000 vormde een eerste belangrijke stap. In 2006 werd het leegstaande Sint-Felixpakhuis omgevormd tot het FelixArchief, en biedt sindsdien onderdak aan het stadsarchief. Ondertussen werd ook het Museum aan de Stroom (MAS) gebouwd, dat de deuren opende in mei 2011. Verder werden de dokranden heraangelegd en verscheidene pakhuizen en woningen vernieuwd. De buurt staat nu bekend als één van de leukste plekken van de stad om te wandelen of om iets te eten of te drinken!

Invulprojecten vervolledigen de wijk

Typisch voor de grotere ontwikkelingen rond de Oude Dokken zijn de kleinere (en grotere) projecten in of tussen de bestaande gebouwen. Hierbij gaat het zowel om renovatie- als nieuwbouwprojecten. Deze gebouwen bevatten meestal een combinatie van

appartementen of lofts op de verdiepingen en een gelijkvloers met handelszaken, kantoren, cafés of restaurants. Deze "invulprojecten" slaan een brug tussen de grote projecten en de bestaande gebouwen. Ze zorgen ervoor dat de heropleving van de deelwijk gelijkmatig gebeurt. Het meest recente grote project in deze rij draagt de naam NapoleonSky, en verenigt acht gebouwen rond twee gemeenschappelijke binnengebieden.

Gerealiseerde projecten die de toon hebben gezet

De rol van enkele pioniers die zich op het Eilandje zijn komen vestigen, is niet te onderschatten. Voor de Oude Dokken dient hier zeker Dries Van Noten te worden vermeld, die zijn modeatelier onderbracht in het fraai gerenoveerde Godfriedpakhuis. Ook de komst van de jachthaven in het Willemdok en het stadsarchief in het Sint-Felixpakhuis waren echte aanjagers voor de heropleving van de buurt.

Jachthaven Willemdok

Met het uitbouwen van een jachthaven in het Willemdok, zorgden de haven en de privésector voor de eerste grote investering op het Eilandje. Hiermee beschikt Antwerpen sinds 2000 - naast de jachthaven op Linkeroever - over een tweede aanmeerplaats voor jachtschepen op doorvaart. Het Willemdok is ondertussen ruim gekend als aantrekkelijke jachthaven. Om aan de stijgende vraag

tegemoet te komen, werden er in 2004 extra steigers geplaatst om de capaciteit te verhogen naar 300 ligplaatsen. De laatste uitbreiding dateert van 2010, toen er vlakbij het MAS ook een publieke steiger werd aangelegd. Dat betekent dus dat u voortaan ook op het Eilandje naar hartenlust kunt pootjebaden!
Meer info op www.jachthaven-antwerpen.be.

FelixArchief

Na een leegstand van 25 jaar werd het historische Sint-Felix-pakhuis - genoemd naar architect Felix Pauwels - ingrijpend gerenoveerd. Het pand staat sinds 1976 op de lijst van beschermde monumenten. De architecten Robbrecht en Daem hielden bij hun renovatieplannen dan ook sterk rekening met de oorspronkelijke architectuur van het gebouw. Eén van de blikvangers is een 70 meter lange en natuurlijk verlichte binnenstraat, die letterlijk de verbinding vormt tussen de historische binnenstad en het Eilandje. In 2006 opende in dit gebouw het FelixArchief, het stadsarchief dat onder meer alle documenten bewaart van de stedelijke administratie sinds de dertiende eeuw. Dit alles is goed voor meer dan veertien kilometer archieven of ruim 100.000 archiefdozen. In 2009 opende in dit voormalige pakhuis ook een restaurant, dat over twee multifunctionele zalen beschikt en voor de nodige levendigheid zorgt. *Meer info over het stadsarchief op www.felixarchief.be.*

Enkele bezienswaardigheden in de Oude Dokken

Het Koninklijk Entrepot

Het Koninklijk Entrepot (voltooid in 2005) is een prestigieus project vlak aan de rand van het Willemdok. Het opvallende witte gebouw bestaat uit een beperkt aantal kantoren op het gelijkvloers, met daarboven luxeappartementen die een schitterend zicht op de Oude Dokken bieden. Het project is genoemd naar - en opgetrokken op de plaats van - de voormalige Koninklijke Stapelhuizen, in de volksmond bekend als “den Entrepot”. Het gebouw is ontworpen door architect Hans Kollhoff, die zich voor de vormgeving liet inspireren door de oude stapelhuizen in de buurt.
Meer info op www.hetkoninklijkentrepot.be.

Loodswezen

Het Loodswezen of het Loodsgebouw is een administratief kantoorgebouw uit 1894, dat tussen het Bonapartedok en de Schelde staat. Het gebouw deed als dusdanig dienst tot 2003, tot het door de stad werd verkocht aan de Vlaamse overheid. Het Loodswezen is een eclectisch gebouw, en heeft ook een binnenplaats en een statige toren. In 2007 werd het Loodswezen, samen met het monument voor de gesneuvelde zeelieden, beschermd als monument. In het Masterplan Scheldekaaien krijgt het Loodswezen een aangepaste herbestemming, mogelijks met een horecafunctie.

Hangar 26/27

Hangar 26/27 is een lang gebouw langs de Schelde, dat vroeger een opslagplaats was voor havenactiviteiten allerhande. In 2000 kreeg het karaktervolle gebouw een nieuw kleedje, ontworpen door het Antwerpse architectenbureau Poulissen & Partners. Omwille van de houten buitenbekleding staat het gebouw in de Antwerpse volksmond bekend als “het Stekkedooske” (dialect voor ‘luciferdoos’). Vandaag herbergt het een waaier aan publieksgerichte functies, zoals het kantoor van de regionale televisiezender ATV en enkele andere communicatie- en media-bedrijven, congresruimten en horecazaken.

Weetje: In 1807 werd met het graven van het Bonapartedok begonnen en op 1 januari 1811 werd het ingevaren. Het dok werd met de spade gegraven door 2.000 mensen. Het enige hulpmiddel waarover ze beschikten waren paardenkarren om het zand weg te voeren. In 2011 viert het dok zijn tweehonderdste verjaardag.

De Oude Dokken in cijfers

Oppervlakte: 27 hectare

Aantal woningen in 2010: 887

Aantal bewoners in 2010: 995

Huidige woonfunctie:

- 46% wonen op verdieping, waarvan 3/4 appartementen
- 17% wonen op gelijkvloers, waarvan minder dan 1/3 appartementen

Timing (her)aanleg openbaar domein: in uitvoering

Aantal ligplaatsen in de passantenhaven Willemdok: 300

Projecten in de Oude Dokken

Museum aan de Stroom (MAS) en MAS-plein

Tussen de twee dokken staat het indrukwekkende Museum aan de Stroom, kortweg het MAS. Het MAS vertelt het verhaal van de stad, haar inwoners, de stroom en de haven. Door de vorm en het bakstenen uitzicht ziet het museum eruit zoals de oude pakhuizen op het Eilandje. De verschillende bouwlagen staan hierbij symbool voor de verschillende lagen van de stedelijke geschiedenis. Via de MAS-boulevard kunnen bezoekers gratis een “verticale stads-wandeling” maken richting dakterras, dat een fenomenaal uitzicht biedt over Antwerpen en de haven. Het museum en het aangrenzende plein werden ontworpen door het Nederlandse architectenbureau Neutelings-Riedijk. *Meer info op www.mas.be. Opgeleverd in 2010, geopend in mei 2011*

Museumhaven Bonapartedok

Het Bonapartedok (1807-1811) is het oudste dok van Antwerpen, en werd gegraven in opdracht van Napoleon. Nu het MAS is voltooid en geopend, krijgt het dok een nieuwe functie en wordt het een museumhaven. De museumhaven moet een aantrekkelijke en bruisende plek worden met tal van evenementen in en langs het water. De Nassaubrug vormt hierbij de poort tot de nieuwe museumhaven en benadrukt het historisch karakter van de Oude

Dokken. Voor een beperkt aantal woonboten met historisch karakter voorziet de stad hier ligplaatsen.

Opening gepland in 2014

Weetje: De locatie van het MAS is minder toevallig dan die lijkt. Hier stond vroeger namelijk het Hansa- of Oosterlingenhuis. Dit indrukwekkende gebouw werd tussen 1564 en 1568 opgetrokken en was het grootste handelscomplex van de stad. Het was de zetel van de Duitse Hanze te Antwerpen. Het gebouw was 80 op 62 meter groot en telde niet minder dan 133 kamers en opslagplaatsen. Duitse kooplieden konden er logeren en er hun koopwaar stapelen. In 1893 werd het door een brand vernield.

De Montevideowijk, de culturele trekpleister van het Eilandje.

De stad wil van de Montevideowijk een bruisend stukje Eilandje maken. De herontwikkeling van deze deelwijk is volop in voorbereiding. Zowel publieke als private bouwwerken worden binnenkort opgestart, zijn van start gegaan of zijn al in een vergevorderd stadium van uitvoering. Wanneer alles klaar is, zullen deze veranderingen voor een unieke levendige sfeer zorgen. Er valt nu misschien nog niet zoveel te beleven, maar binnenkort wordt de Montevideowijk een echte culturele trekpleister!

Het oorspronkelijke Eilandje

Historisch gezien is de Montevideowijk het oorspronkelijke Eilandje. Toen het Bonapartedok nog een sluis had, was de wijk inderdaad volledig omgeven door water. Toen alle bruggen opgehaald waren, was de buurt volledig afgescheiden van de omgeving. Zo is de naam “het Eilandje” ontstaan. De wijk is genoemd naar de hoofdstad van Uruguay, waarmee vroeger heel wat handel werd gedreven. Veel mensen wonen er voorlopig niet in deze deelwijk.

Deel van de culturele noord-zuidas

De Montevideowijk herbergt een aantal karakteristieke gebouwen, zoals die van de Red Star Line, het Ballet van Vlaanderen, de Montevideopakhuizen en de Shop. Zonder uitzondering herinneren zij aan het rijke verleden van de buurt. De stad wil al deze historische gebouwen in ere laten herstellen en opnieuw in

gebruik laten nemen. De Montevideowijk is naargelang de richting ook het begin- of eindpunt van de culturele noord-zuidas.

Gerealiseerd project dat de toon heeft gezet

In de Montevideowijk is er duidelijk één project dat de invulling van de deelwijk als toekomstige culturele trekpleister van het Eilandje heeft ingeluid: het Ballet van Vlaanderen.

De Montevideowijk in cijfers

Oppervlakte: 10 hectare

Aantal woningen in 2010: 107

Toekomstig aantal woningen: 496

Aantal bewoners in 2010: 121

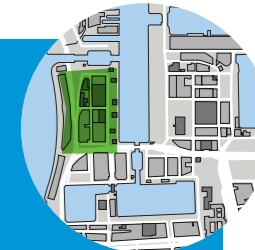
Toekomstig aantal bewoners: 939

Huidige woonfunctie:

- 40% wonen op verdieping, waarvan 3/4 appartementen
- 23% wonen op gelijkvloers, waarvan helft appartementen

Timing (her)aanleg openbaar domein: 2011-2015

Gemiddeld aantal riviercruiseschepen in Kattendijkdok tussen 2004 en 2010: 330

Ontwerpschets Red Star Line | People on the Move-museum

© 2010 Beyer Blinder Belle Architects & Planners LLP

Koninklijk Ballet van Vlaanderen

Het Koninklijk Ballet van Vlaanderen werd in 1969 opgericht en is het enige klassieke balletgezelschap dat België rijk is. In 1995 verhuisde het gezelschap naar de huidige locatie. Hiermee was het de eerste culturele instelling om neer te strijken in de Montevideowijk. De balletdansers beschikken hier over studio's, ateliers en repetitieruimtes. In hetzelfde gebouw geven ze ook eigen voorstellingen in het theater. Ook het vermaarde symfonisch orkest de Filharmonie is nog tot najaar 2013 in dit complex ondergebracht. *Meer info op www.koninklijkballetvanvlaanderen.be en www.kfovv.be.*

Projecten in de Montevideowijk

Red Star Line | People on the Move-museum

Binnenkort opent het museum Red Star Line | People on the Move zijn deuren in de historische gebouwen van de legendarische scheepvaartmaatschappij (met de rode ster in de vlag). Het wordt een plek voor herinnering, beleving, debat en onderzoek naar internationale mobiliteit en migratie vroeger en nu. Het verhaal van de Red Star Line en haar passagiers zal er weer tot leven komen, en bezoekers zullen er het parcours van de emigranten volgen. Het ontwerp is van het New Yorkse architectenbureau Beyer Blinder Belle, dat ook de plannen voor het Ellis Island

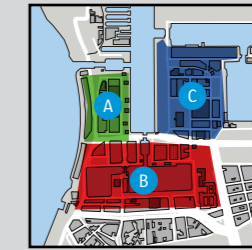
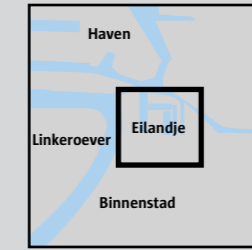
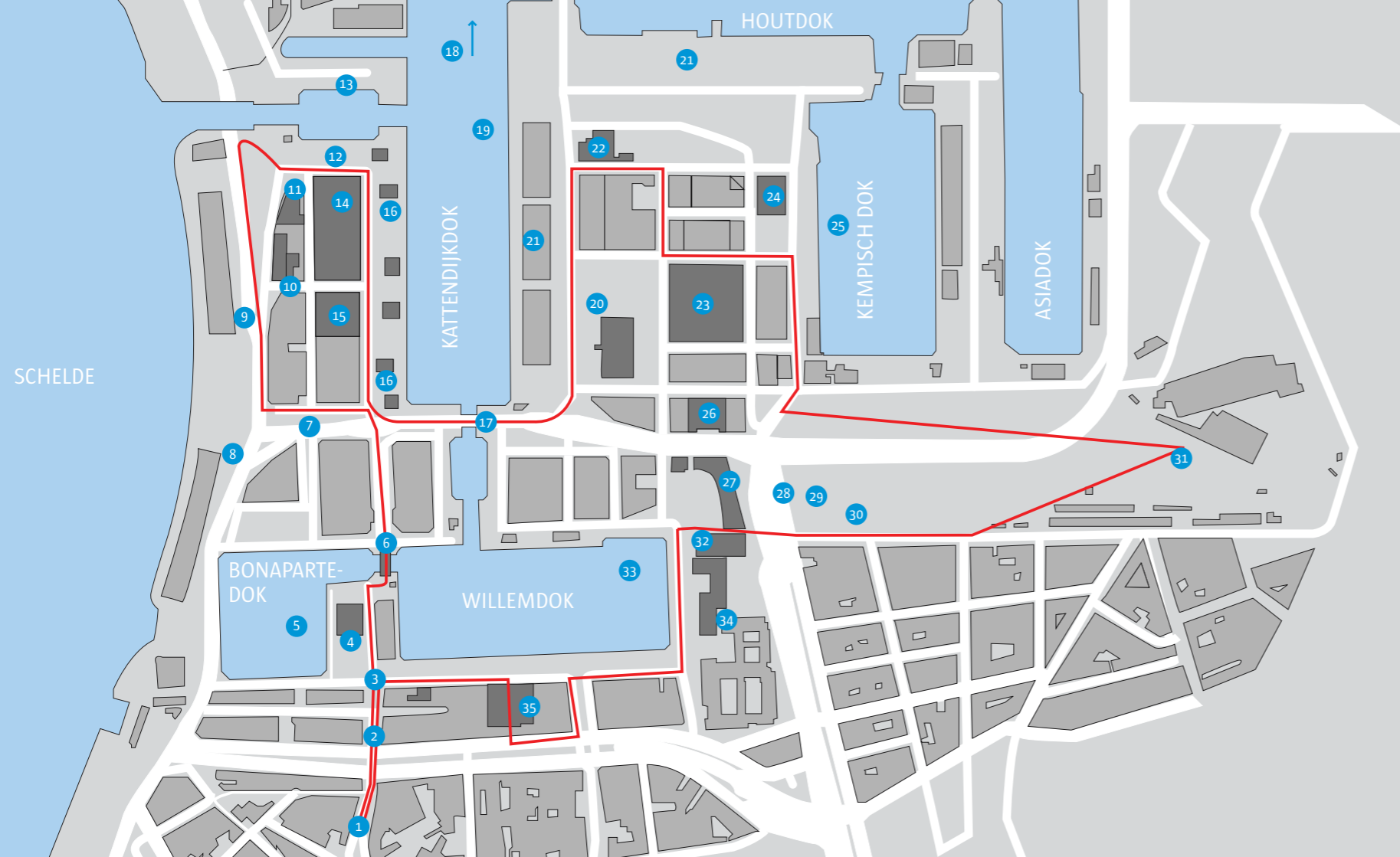
Immigration Museum in eigen stad tekende. In de Red Star Line-gebouwen wordt onder meer een kijktoren geïntegreerd met zicht op de Schelde. Vanop de nabijgelegen Rijnkaai vertrokken in de periode 1873-1934 meer dan twee miljoen Europeanen uit verschillende landen richting Verenigde Staten of Canada om er hun geluk te beproeven. *Meer info op www.redstarline.be.*

Eerstesteenlegging in mei 2010; opening museum in lente 2013

Montevideopakhuizen

De Montevideomagazijnen werden in 1895 gebouwd in een herkenbare industriële architectuur die typisch is voor de oude Antwerpse haven: grote, hoge ruimtes met vrije opdelingsmogelijkheden en een ruime lichtinval. Deze magazijnen worden door een private ontwikkelaar in hun oude glorie hersteld. De karakteristieke gevels en daken van het gebouw zullen naar het ontwerp van architect Chris Poulissen een grondige renovatie ondergaan. Langs de noordelijke kant aan de Kattendijksluis komt een nieuw en transparant kopgebouw. In de magazijnen komen er nieuwe, aantrekkelijke functies (handelszaken en kantoren) en onder het complex komt een parkeergarage.

Werken gestart in najaar 2010; voltooiing renovatie en oplevering nieuw kopgebouw in 2013

- A Montevideowijk
- B Oude Dokken
- C Cadixwijk

Schipperskwartier

- 1. Falconplein

Oude Dokken

- 2. Van Schoonbekeplein
- 3. Hanzestedenplaats
- 4. Museum aan de Stroom (MAS) en MAS-plein
- 5. Bonapartedok (toekomstige museumhaven)
- 6. Nassaubrug en -straat
- 7. Amsterdamstraat
- 8. Hangar 26/27
- 9. Rijnkaai

Montevideowijk

- 10. Red Star Line-gebouwen (toekomstig Red Star Line | People on the Move-museum)
- 11. De Shop
- 12. (Toekomstig) Limaplein
- 13. Kattendijksluis en droogdokken
- 14. Montevideopakhuizen
- 15. Koninklijk Ballet van Vlaanderen
- 16. Westkaaitorens

- 17. Londenbrug en -straat
- 18. Locatie nieuw havenhuis
- 19. Startlocatie (toekomstig) drijvend openluchtzwembad

Cadixwijk

- 20. Voormalig douanegebouw en (toekomstig) wijkplein Cadix
- 21. Toekomstige wijkontwikkeling Cadix
- 22. Noorderpershuis
- 23. Stedelijk Instituut voor Sierkunsten en Ambachten (toekomstige SISA-kunstencampus)
- 24. Rust- en verzorgingstehuis Het Gouden Anker
- 25. Jachthaven Kempisch Dok
- 26. Technicum Noord-Antwerpen (TNA)
- 27. London Tower
- 28. Locatie (toekomstige) Parkbrug

(Park) Spoor Noord

- 29. Locatie (toekomstige) campus Artesis Hogeschool
- 30. Nieuw douanegebouw
- 31. Park Spoor Noord

Oude Dokken

- 32. Havenhuis
- 33. Jachthaven Willemdok
- 34. Het Koninklijk Entrepot
- 35. FelixArchief

Toekomstbeeld van de Montevideowijk, met het Limaplein, de Montevideopakhuizen en de zes Westkaaitorens

Beeld Montevideopakhuizen © Chris Poulissen

De Shop

Op de plek waar nu de Shop staat, werd in 1937 het eerste aanwervingsbureau voor scheepsherstellers opgericht. Het is als dusdanig even legendarisch voor scheepsherstellers als het Klein Kasteeltje in Brussel dat indertijd was voor legerrekruten. Het huidige gebouw met de typerende ronde vorm dateert uit 1963. De projectontwikkelaar wil dit authentieke gebouw zoveel mogelijk behouden. Architect Jo Peeters tekende de plannen. Er komt een horecagelegenheid (een grand-café) en een evenementenzaal. Het is nu al helder dat de Shop straks mee zal zorgen voor een stroom van activiteiten op het Eilandje.

Start werken gepland in 2011; oplevering voorzien in 2013

Kattendijksluis

De Kattendijksluis werd meer dan 150 jaar geleden gebouwd en is de oudste nog bestaande sluis van Antwerpen. Eind 1998 werd ze uit gebruik genomen. In 2008 startten de Beheersmaatschappij Antwerpen Mobiel en het agentschap Waterwegen en Zee-kanaal met de restauratie van de Kattendijksluis en de aanleg van een indrukwekkende rolbrug over het sluiscomplex. De Kattendijksluis gaat terug open, zodat schepen opnieuw rechtstreeks vanaf de Schelde het Kattendijkdok kunnen invaren en omgekeerd. Voor de uitbouw van het watertoerisme op het Eilandje is deze restauratie een belangrijk project.

Opening nieuwe Kattendijksluis in de loop van de zomer 2011

Limaplein

De huidige Limastraat wordt tot aan de Kattendijksluis uitgebreid tot het Limaplein. Daarmee wordt het een nieuw stedelijk plein met zicht op het water. Het Limaplein wordt een levendig evenementenplein, dat grotendeels autovrij zal zijn. Het plein zal plaats bieden aan sfeervolle terrasjes en er wordt ook ruimte voor kunst voorzien, die zal verwijzen naar het rijke havenverleden. De stad heeft ondertussen al een ontwerp klaar voor het plein.

Heraanleg gepland vanaf 2013

Westkaaitorens

De twee torens langs het Kattendijkdok zijn de eerste van zes woontorens van het project Westkaai. Hiervoor zette de projectontwikkelaar drie bekende architectenbureaus aan het werk, die elk twee torens ontwierpen: Diener & Diener, Gigon & Guyer (beide uit Zwitserland) en David Chipperfield (Londen). De zes residentiële torens zullen een combinatie vormen van appartementen, lofts en studio's, maar zullen ook plaats bieden aan horecazaken, buurtwinkels en mogelijk ook kantoren. Samen met de geplande terrasjes, banken en groene parkvakken zullen ze voor een levendige sfeer zorgen in de Montevideowijk. Een ondergrondse parkeergarage onder de torens zorgt ervoor dat de publieke ruimte zo veel mogelijk vrij blijft. De andere vier torens komen naast de twee bestaande, en zullen er helemaal anders uitzien dan de eerste twee torens. *Meer info op www.westkaai.be.*

Start bouw derde toren januari 2012; oplevering voorjaar 2014

Weetje: Waarom verrijst er hier en daar hoogbouw op het Eilandje? In de plannen die Manuel de Solà-Morales begin jaren 1990 had voor het Eilandje, voorzag hij “een aantal verspreid ingeplante, slanke kantoortorens” om het gebied voldoende economische aantrekkingskracht te geven. Dit idee werd in het Masterplan Eilandje (2002) weerhouden en zelfs uitgebreid naar de bouw van enkele woontorens. Door deze hoge gebouwen te verspreiden over de verschillende deelwijken, blijft de openheid behouden en wordt het openbaar domein gevrijwaard. Tezelfdertijd laten deze gebouwen toe om op een beperkte oppervlakte zowel woongelegenheden als kantoren te voorzien. Twee vliegen in één klap dus!

In de omgeving van de oude dokken staan verschillende standbeeldjes die gemaakt zijn naar het werk van Eugeen Van Mieghem (1875-1930). Deze bekende bewoner van de Montevideowijk is bij uitstek de schilder van het (volkse) havenleven in Antwerpen. De beeldjes zijn van de hand van de Nederlandse beeldhouwster Carla Kamphuis-Meijer. Vlakbij het Steen is sinds 1993 het Museum Eugeen van Mieghem gevestigd, dat ongeveer 150 werken van de kunstenaar tentoonstelt. Meer info op www.vanmieghemmuseum.com.

De Cadixwijk is genoemd naar de centraal in de wijk gelegen Cadixstraat. Deze naam verwijst naar de Zuid-Spaanse havenstad Cádiz, die voor Antwerpen ooit de belangrijkste aanvoerhaven was voor de handel in specerijen. Hiervoor had de wijk geen officiële naam, maar werd die door de bewoners “het Geel Kwartier” genoemd naar de vele huizen in gele baksteen die hier stonden en nog steeds staan.

De Cadixwijk, een nieuwe woonwijk aan het water voor iedereen.

De Cadixwijk is een minder bekend en gevarieerd deel van het Eilandje, waar vandaag maar een paar honderd mensen wonen. De wijkranden zijn braakliggend of worden nog deels - maar ook steeds minder - gebruikt door enkele havenbedrijven. Hierdoor vormen ze een barrière tussen de wijk en de dokken. De stad wil van deze buurt een nieuwe woonwijk aan het water maken voor iedereen. In de toekomst zal deze deelwijk plaats bieden aan meer dan 4.000 bewoners!

Grote bouwprojecten op de wijkranden, voorzieningen en openbaar domein

Zelf maakt de stad voornamelijk nieuwe bebouwing op de randen van de wijk mogelijk, en wordt er onder meer plaats gecreëerd voor een centraal wijkplein, kinderopvang, een kleuter- en een lagere school, een buurtsporthal en serviceflats. Binnen elke verkaveling wordt een goede balans gemaakt tussen betaalbare, residentiële en sociale woningen. De stad plant ook een volledige heraanleg van straten en pleinen in de wijk.

Een levendige, creatieve en vlot bereikbare woonomgeving

De private markt en de huisvestingsmaatschappijen voorzien in het bestaande wijkdeel verschillende invul- en nieuwbouwprojecten, waarvan er al enkele voltooid zijn. In de Cadixwijk wordt bovendien plaats gemaakt voor creatieve bedrijven,

handels- en horecazaken. Een nieuwe tramlijn langs de wijk richting binnen- en buitenstad zal het plaatje vervolledigen. Deze kruisbestuiving zal ervoor zorgen dat de Cadixwijk helemaal heropleeft.

Een milieuvriendelijke woonwijk

De stad wil de Cadixwijk zo ecologisch mogelijk ontwikkelen. Projectontwikkelaars en huisvestingsmaatschappijen worden verplicht om energiezuinig te bouwen met duurzame materialen. Buurtbewoners zullen gestimuleerd worden om groendaken aan te leggen, regenwater te gebruiken en spaarzaam om te gaan met water. De stad legt op haar beurt de dokranden en de straten aan met duurzame materialen en veel groen, en wil onder meer gaan voor duurzame wijkverlichting.

Gerealiseerde projecten die de toon hebben gezet

Twee belangrijke projecten die al zijn uitgevoerd in de Cadixwijk, werden voltooid in 2006. Beide brengen ze de nodige bedrijvigheid mee en vormden ze een eerste stap in de herontwikkeling van de wijk.

Het Gouden Anker

‘Het Gouden Anker’ is een rust- en verzorgingstehuis voor bejaarden, met zicht op het Kempisch Dok. Het rusthuis telt 90

Op 5 april 2011 werden de Mexicobridgen uitzonderlijk opengemaakt voor de drijvende voorstelling van het Waterplan 'Eilandje'. Meer dan 350 buurtbewoners en watergebruikers namen deel aan deze unieke rondvaart langs de zes dokken van het Eilandje.

bedden - waarvan een groot deel voor binnenschippers op rust - alsook 23 serviceflats op de bovenverdieping.

Jachthaven Kempisch Dok

In het Kempisch Dok werd een "sociale" jachthaven met vaste ligplaatsen uitgebouwd voor de boten die voorheen in het (te herontwikkelen) Lobroekdok lagen. Een jachthaven tegen sociaal tarief is een aanvulling op de bestaande jachthavens op Linkeroever en in het Willemdok.

Enkele bezienswaardigheden in de Cadixwijk

De Cadixwijk is duidelijk een heel gevarieerde wijk, met verschillende historische gebouwen. Hier bevinden zich niet alleen twee scholen (zie hieronder), maar ook het Aanwervingslokaal van de Havenarbeiders en het Noorderpershuis. In het najaar van 2010 verscheen hier ook plots een andere bezienswaardigheid.

Aanwervingslokaal van de Havenarbeiders en Werkvormm

Het Aanwervingslokaal van de Havenarbeiders (met als roepnaam "t Kot") werd in 1938-1939 gebouwd naar een ontwerp van stadsarchitect Emiel Van Avereke. In 1940 werd het bezet door het Duitse leger, dat er bleef tot na de bevrijding van Antwerpen. De eerste officiële aanwerving vond er plaats in november 1944.

Elke werkdag bieden havenarbeiders zich aan tijdens een aanwervingszitting, waarop ploegbazen van havenbedrijven tijdelijke werkopdrachten aan bieden. En dat al meer dan 65 jaar! Vlakbij in de Madrasstraat heeft zich in 2002 ook het sociale tewerkstellingsproject Werkvormm gevestigd, dat onder meer instaat voor onderhoud en restauratie van maritiem erfgoed op het Eilandje en in de haven.

Noorderpershuis

Het Noorderpershuis was als dusdanig werkzaam van 1878 tot 1975. In het pershuis werd water door stoomturbines onder druk gebracht om de sluisdeuren en bruggen te openen. In 2000 heeft de stad er een aantal ruimten ingericht als Projectbureau Eilandje, om van hieruit de stadsvernieuwingplannen voor het gebied uit te werken en te sturen. Het gebouw herbergt ook de technische dienst van de haven, en wordt nog deels gebruikt als vergader- en werkruimte. Het hele gebouw is intussen als monument beschermd.

Mexicobos en -bruggen

Het Mexicobos is "een speciaal geval". Op de nacht van 8 op 9 november 2010 plantten zes jongeren en een groep sympathisanten duizend boompjes op een braakliggend terrein aan de noordrand van de Cadixwijk (bij de historisch zeer waardevolle Mexicobridgen). Met deze ludieke actie wilden ze het feit dat er

Op zondag 20 september 2009 werd de parking van het toenmalige douanegebouw ingericht als feestplein voor de buurt. Deze tijdelijke invulling was een voorproefje van de geplande aanleg van het nieuwe wijkplein.

in de stad en in heel Vlaanderen te weinig bossen zijn, onder de aandacht brengen. De stad was onder de indruk van het initiatief, en besloot het bos-in-wording te behouden als boomplantage en te bekijken waar de bomen in de toekomst naartoe kunnen. De bomen zullen uiterlijk tot 2016 blijven staan. Ga zeker een kijkje nemen!

Projecten in de Cadixwijk

Nieuwe woningen langs de dokranden

Het grootste project in de Cadixwijk is ongetwijfeld de ontwikkeling van de nieuwe bouwvolumes die op de randen van de wijk worden voorzien, met een schitterend zicht op de dokken. Concreet gaat het over de gronden aan de rand van het Kattendijkdok en aan de noordrand van de Cadixwijk, langs het Houtdok. De eerste percelen die via een dergelijke “verkoop onder voorwaarden” op de private markt gebracht worden, zijn enkele braakliggende terreinen in het noorden van de Indiëstraat. Hierop kunnen projectontwikkelaars in combinatie met een architectenbureau intekenen, waarna de stad een projectontwikkelaar kiest die het bouwproject mag realiseren. De hele ontwikkeling zal minstens tien jaar in beslag nemen.

Eerste verkaveling op de markt zomer 2011; eerste nieuwe bouwvolumes verwacht tegen 2013

Wijkplein Cadix en voormalige douanesite

Vooruitlopend op de verdere wijkontwikkeling wordt de aanleg van een nieuw groen wijkplein voorbereid. Het buurtplein krijgt een centrale ligging en komt grotendeels te liggen op de parking van het voormalige douanegebouw. Het plein zal van de Napelsstraat tot aan de dokrand van het Kattendijkdok lopen, en wordt hiermee anderhalve keer zo groot als de Groenplaats! Door het plein door te trekken tot aan de dokrand - waar ook een drijvend ponton wordt voorzien - maakt de stad ook echt de link tussen de wijk en het water. In dialoog met de bewoners zijn de ideeën voor het plein tot stand gekomen. Het plein moet een echte ontmoetingsplaats voor de buurtbewoners worden: een natuurlijk parkplein waarin bomen en open plekken mekaar afwisselen. Langs het plein worden ook buurtwinkels en horecazaken voorzien. Het aanpalende douanegebouw wordt herontwikkeld als een nieuw gemengd bouwvolume, met woonegelegenheden en mogelijke andere functies zoals kantoren en een supermarkt.

Ontwerpwedstrijd via Open Oproep gelanceerd eind 2010; oplevering wijkplein Cadix gepland in 2014

Kattendijkdok-Oostkaai en de westkade van het Kempisch Dok

De straat Kattendijkdok-Oostkaai ligt langs de Cadixwijk en wordt net zoals de Londen-Amsterdamstraat omgevormd tot een groene boulevard, die in dit geval wordt afgestemd op de wijk. Ook hier

Impressie van de definitieve heraanleg van de westkade van het Kempisch Dok. Als voorsmaakje hierop wordt hier in 2011 een tijdelijk landschap voorzien onder de vorm van de 'Kadetuinen Cadix'.

zal de Vlaamse overheid daarna een tramlijn voorzien. Tot voor kort werd de westkade van het Kempisch Dok vooral als parkeerplaats gebruikt door truckchauffeurs. De stad zal deze brede dokrand heraanleggen tot een aangename plaats aan het water. Hier komen kadetuinen met plekken om te spelen en te sporten. In afwachting van de start van de werken zorgt de stad in 2011 als voorsmaakje voor tijdelijke kadetuinen.

Heraanleg Kattendijkdok-Oostkaai gepland vanaf 2013; heraanleg westkade van het Kempisch Dok vanaf 2013, na de restauratie van de dokrand door het havenbedrijf

Kunstencampus en andere scholen

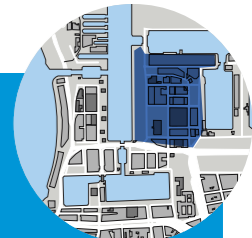
In de Cadixwijk bevinden zich nu twee middelbare scholen met een breed aanbod aan vakgerichte studierichtingen: het Technicum Noord-Antwerpen (TNA) en het Stedelijk Instituut voor Sierkunsten en Ambachten (SISA). De leerlingen zijn heel betrokken bij het buurtleven in de wijk, en zorgen aldus voor een grote meerwaarde. Beide scholen bieden ook avondonderwijs aan voor volwassenen. De stad wil het als monument beschermde SISA-gebouw grondig renoveren en uitbreiden tot een grote creatieve kunstencampus, waarin alle kunst- en ambachtopleidingen van de school (alsook een balletafdeling) worden samengebracht. Verder voorziet de stad ook een kleuter- en een lagere school vlakbij het nieuwe wijkplein.

Nieuwe scholen gepland vanaf 2015

Kantoor- en woontoren met voetgangersbruggen

Net zoals elders op het Eilandje komt er ook in de Cadixwijk een torengebouw! Het hoge gebouw van 80 meter aan de noordkade van het Kempisch Dok zal voornamelijk gebruikt worden om kantoren en woningen in onder te brengen. Met wat geluk zullen mensen die in de Cadixwijk komen wonen, dus letterlijk op wandelafstand kunnen gaan werken. Tezelfdertijd worden omwille van de bereikbaarheid ook voetgangersbruggen gepland over het Kempisch Dok en het Asiadok.

Toren gepland vanaf 2016

De Cadixwijk in cijfers

Aantal woningen in 2010: 310

Toekomstig aantal woningen: 1.896

Aantal bewoners in 2010: 505

Toekomstig aantal bewoners: 4.046

Huidige woonfunctie:

- 32% wonen op gelijkvloers, waarvan 3/4 appartementen
- 41% wonen op verdieping, waarvan 3/4 appartementen

Timing (her)aanleg openbaar domein: 2011-2020

Aantal ligplaatsen in de jachthaven Kempisch Dok: 240

Beeld uit het Waterplan Eilandje (2004)

© Urhahn Urban Design

Water voor iedereen

Zowat één derde van de oppervlakte van het Eilandje bestaat uit water. Door het verder verdwijnen van de havenactiviteiten in de dokken, kunnen ze een nieuwe bestemming krijgen. Zo zijn het Willemdok en het Kempisch Dok ondertussen twee levendige jachthavens. De stad heeft echter nog meer ambitieuze plannen om van het Eilandje een bijzondere maritieme plek te maken!

Voor elk wat wils op het water

Het water op het Eilandje moet voor iedereen iets te bieden hebben. Cultuur en experiment voor de liefhebber, vissen, eten en drinken - maar ook wonen - op of langs het water, deelnemen aan roeiwedstrijden, aan boten klussen en rond varen, genieten van zonsondergangen of van spectaculaire waterevenementen: al deze watergerelateerde activiteiten moeten hier een plaats krijgen.

Op maat genieten van het water

Het water vormt een prachtig decor voor tal van evenementen. Zo was het Eilandje in 2010 bijvoorbeeld zowel het centrum van The Tall Ships Races - net zoals vroeger, vulden huizenhoge historische zeilschepen toen de dokken - als de plaats waar de Duiker van Royal de Luxe uit het water werd gehesen. Om de twee jaar vindt in en rond de dokken ook het maritieme evenement WaterkAnt plaats, dat het varend erfgoed van de stad in de kijker zet. In 2010 meerden verder maar liefst 373 riviercruiseschepen aan

in het Kattendijkdok en worden er talloze rondvaarten georganiseerd. Aanvullend op al dit moois wil de stad evenzeer dat ook een bewoner of een bezoeker al wandelend of al fietsend kan genieten van de maritieme sfeer van het Eilandje.

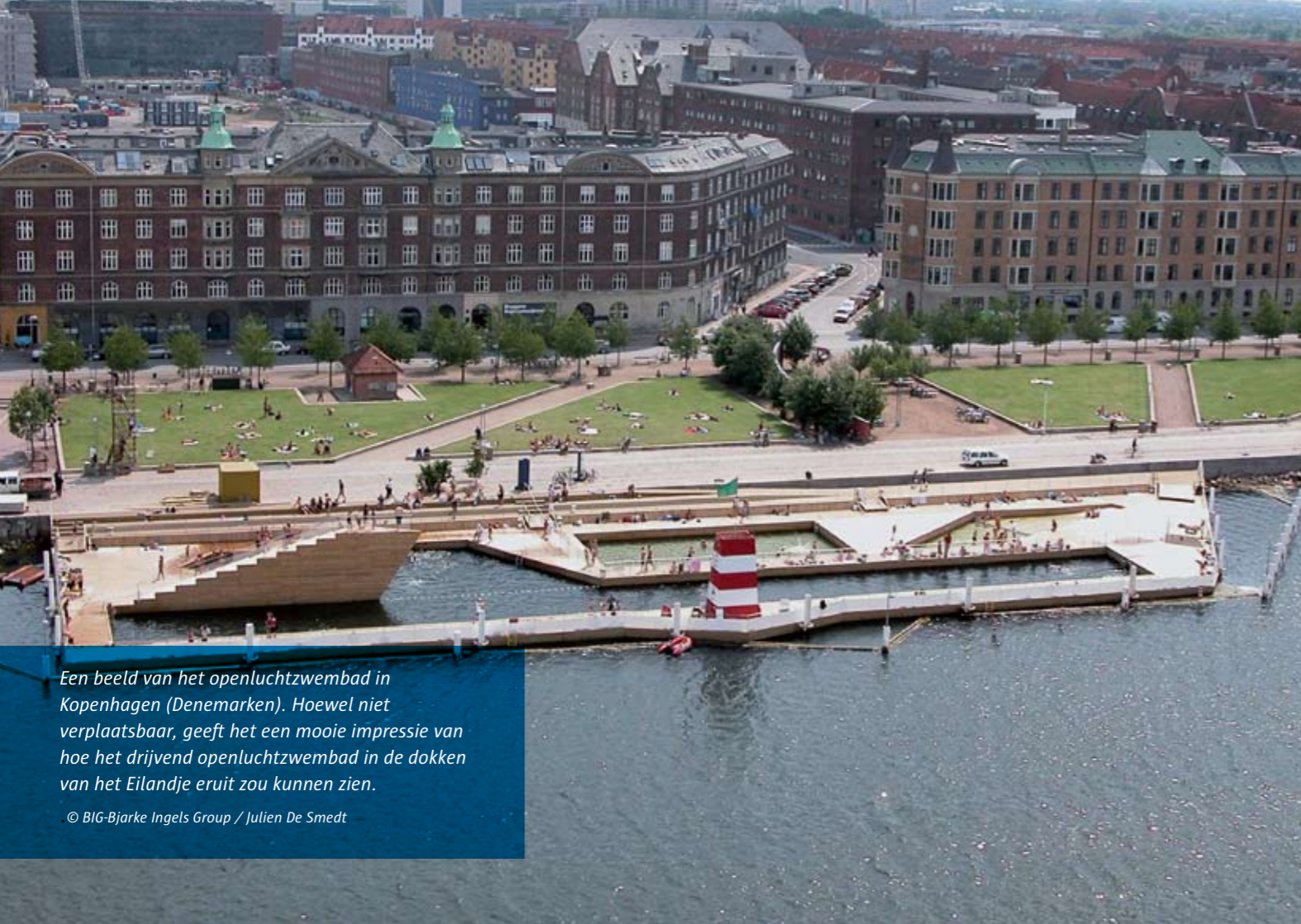
Een aantal concrete waterprojecten

De komst van een passantenjachthaven in het Willemdok in 2000 was één van de eerste waterprojecten op het Eilandje. In 2006 werd vervolgens de jachthaven met vaste ligplaatsen in het Kempisch Dok geopend. In het Kattendijkdok kunnen ook nu al riviercruises, rondvaartboten en evenementenschepen aanmeren.

De stad wil nog een aantal concrete waterprojecten realiseren op het Eilandje. De belangrijkste worden hieronder beschreven, met uitzondering van de museumhaven in het Bonapartedok (zie pagina 27). De stad maakt daarnaast werk van een duidelijk stedelijk waterbeleid voor het Eilandje, met onder meer een verbetering van de waterkwaliteit.

Ligplaatsen voor woonboten inclusief faciliteiten

In de dokken liggen enkele bewoonde schepen; ze verlevendigen de buurt en dragen bij tot de maritieme sfeer. Als onderdeel van het Waterplan Eilandje werkt de stad momenteel een woonbotenbeleid uit. In het Houtdok en het Kempisch Dok - en in beperkte mate in het Bonapartedok - worden in de toekomst 40 à

Een beeld van het openluchtwembad in Kopenhagen (Denemarken). Hoewel niet verplaatsbaar, geeft het een mooie impressie van hoe het drijvend openluchtwembad in de dokken van het Eilandje eruit zou kunnen zien.

© BIG-Bjarke Ingels Group / Julien De Smedt

50 ligplaatsen voor woonboten voorzien. De stad wil in deze dokken woonbotenclusters uitbouwen met aangepaste voorzieningen. Het plan is om boten aan te trekken met een origineel en “scheeps” uiterlijk. Voor schippers met rust die nog op hun schip wonen, wordt een speciale regeling uitgewerkt. Ten behoeve van de woonboten worden de kaaimuren gerenoveerd en worden nutsvoorzieningen aangelegd.

Woonbotenclusters operationeel tegen 2014

Drijvend en verplaatsbaar openluchtwembad

Naar het voorbeeld van andere grote Europese steden wil Antwerpen een drijvend openluchtwembad op het Eilandje. Dit zwembad moet voor verkoeling zorgen tijdens de zomermaanden, aanvullend op het bestaande stedelijke zwembadaanbod. De stad kiest hierbij voor een kwalitatief hoogstaand, en verplaatsbaar zwembad, dat in de verschillende dokken van het Eilandje kan komen te liggen. Het zwembad moet de gebruikers het gevoel geven dat ze in de dokken zelf zwemmen. Verder wil de stad er een kindvriendelijk zwembad van maken, met inbegrip van een kinderbad en een plonsbad. Het plan is dat een externe leverancier het zwembadproject van ontwerp tot en met uitbating uitvoert.

Gepland tegen zomer 2012

Watertoerisme faciliteren en aantrekken

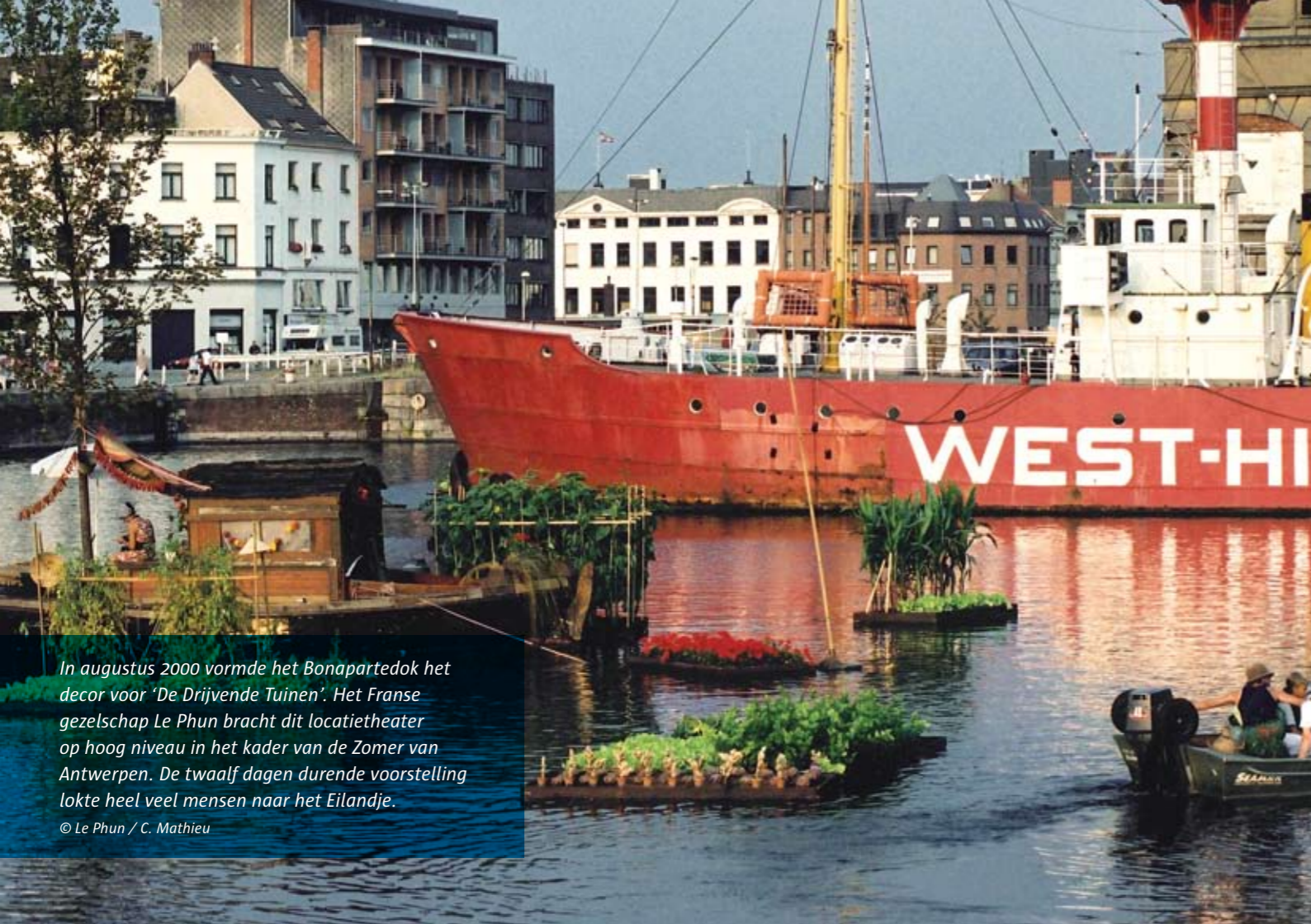
De stad zet resoluut in op een actief toeristisch waterbeleid, door

bijvoorbeeld aangepaste aanmeerplaatsen te voorzien voor riviercruises en te investeren in publieke steigers die als water-taxistations dienst kunnen doen. Het centraal gelegen en majestueuze Kattendijkdok krijgt een toeristisch-recreatieve bestemming. De heropening van de vernieuwde Kattendijksluis in 2011 is zeer goed nieuws voor het watertoerisme op het Eilandje; de bereikbaarheid van de dokken over het water verhoogt hierdoor aanzienlijk. Met het aantrekkelijker maken van het watertoerisme wil de stad bovendien een extra toegangspoort naar Antwerpen creëren, om zo ook meer bezoekers naar de Sinjorenstad te lokken. *Vernieuwd opstappunt rondvaarten ter hoogte van Londenbrug vanaf 2012*

Behoud en restauratie van maritiem erfgoed

De herontwikkeling van het Eilandje gebeurt met respect voor het maritieme verleden. Bij de heraanleg worden authentieke materialen zoals kasseien en blauwe (hard)steen (opnieuw) gebruikt. Historisch erfgoed zoals oude havenkranen wordt gerestaureerd en in onbruik geraakte brugverbindingen worden hersteld. De Nassaubrug werd reeds hersteld (in 2006), maar op de westkade van het Verbindingsdok ligt bijvoorbeeld nog de Willemsbrug - die zodanig verroest is, dat ze niet meer gebruikt kan worden. De stad zoekt naar een financieel en technisch haalbare oplossing om deze draaibrug in ere te herstellen.

Gefaseerd herstel van de kaaimuren in uitvoering; restauratie Willemsbrug gepland vanaf 2014

In augustus 2000 vormde het Bonapartedok het decor voor 'De Drijvende Tuinen'. Het Franse gezelschap Le Phun bracht dit locatietheater op hoog niveau in het kader van de Zomer van Antwerpen. De twaalf dagen durende voorstelling lokte heel veel mensen naar het Eilandje.

© Le Phun / C. Mathieu

Wat de stad wil bereiken met het Waterplan Eilandje: de tien krachtlijnen.

Eén gebied met meerdere sferen creëren

Nautische sfeer versterken

Mix van activiteiten op het water voorzien

Openheid waarborgen

Maritiem erfgoed bewaren

Havenkarakter behouden

Waterinfrastructuur aanpassen

Efficiënt waterbeleid voeren

Waterkwaliteit verbeteren

Wateractiviteiten uitbouwen

Toekomstbeeld bij duisternis van het nieuwe havenhuis op het Mexico-Eiland, met op de achtergrond het Eilandje, het stadscentrum, de Schelde en Linkeroever

© Zaha Hadid Architects

De toekomst van het Eilandje

Het Eilandje ligt op amper een steenworp van de haven van Antwerpen, na Rotterdam de grootste internationale haven van Europa. In het Masterplan Eilandje staat na de ontwikkeling van de drie eerste deelwijken (fase 1), een vooruitblik naar een mogelijke toekomst (fase 2). Die toekomst speelt zich af op de kruising van het huidige Eilandje en de haven: het Droogdokeneiland, het Mexico-Eiland en het Kempeneiland.

De stad zoekt toenadering tot de haven (en omgekeerd)

Deze gebieden behoren nu nog tot de haven, maar zullen in de toekomst een verdere stadsuitbreiding in noordelijke richting mogelijk maken. Een goede relatie met de moderne en economisch zeer bedrijvige haven - nog steeds de grootste werkgever van Antwerpen - zal dan ook een belangrijke rol spelen. Op lange termijn moeten er op het Eilandje maar liefst 20.000 mensen wonen!

Projecten op stapel

Voor de drie gebieden in kwestie zijn nog geen verdere plannen uitgewerkt. Er moet rekening mee worden gehouden dat de concessies van een aantal havenbedrijven nog zo ver lopen als tot 2040. Toch biedt het fase 2-gebied ook nu al mogelijkheden.

Droogdokkenpark

Het Droogdokeneiland is nu nog beperkt als dusdanig in gebruik en herbergt één van de best bewaard gebleven collecties aan

droogdokken ter wereld. Momenteel wordt de aanleg van een grootstedelijk getijdenpark op het Droogdokeneiland voorbereid, dat past binnen het masterplan voor de heraanleg van de Scheldekaaien.

Start uitvoering in de loop van 2014

Nieuw havenhuis op het Mexico-Eiland

Het havenbedrijf bouwt een nieuw havenhuis in en bovenop de voormalige brandweerkazerne, naar een spectaculair ontwerp van het Londense bureau Zaha Hadid Architects. Er wordt ook een tramlijn naartoe getrokken, die het havenhuis via het Eilandje verbindt met het stadscentrum. Op het Mexico-Eiland wordt een mengvorm aan functies gepland. Vlak naast het havenhuis een ander voorbeeld van geslaagde herbesteding: in het voormalige pomphuis is sinds 2002 een restaurant ondergebracht.

Oplevering gepland tegen 2014

Oosterweelknoop en -tunnel

Met de beslissing van de Vlaamse regering om de Antwerpse Ring te sluiten middels een combinatie van tunnels in plaats van met een viaduct, ontstond er meer ademruimte voor de stadsontwikkeling op het Eilandje. Ten noorden van het Eilandje komt een tunnel te liggen, met een op- en afrittencomplex ter hoogte van het Noorderkasteel. Op deze manier worden zowel de haven als het Eilandje beter ontsloten voor verkeer.

Start werken gepland vanaf 2015

Een wandeling op het Eilandje

Nu u zich middels het lezen van deze brochure verdiept hebt in de geschiedenis, het heden en de toekomst van het Eilandje, voelt u zich mogelijks geroepen om deze bruisende stadswijk aan het water op eigen houtje te verkennen. Wij hebben alvast volgende wandeling voor u uitgestippeld, die u langs de drie deelwijken brengt en ook laat zien hoe het Eilandje verbonden is met andere delen van de stad. U start namelijk aan het Schipperskwartier (op wandelafstand van de kathedraal), en passeert - via een landweggetje naast de Noorderlaanbrug - ook langs Park Spoor Noord. Hieronder lijsten wij de bezienswaardigheden tijdens deze wandeling op, waarvan het merendeel in deze brochure aan bod komt (zie pagina 32-33).

Schipperskwartier

1. Falconplein

Oude Dokken

2. Van Schoonbekeplein
3. Hanzestedenplaats
4. Museum aan de Stroom (MAS) en MAS-plein
5. Bonapartedok (toekomstige museumhaven)
6. Nassaubrug en -straat
7. Amsterdamstraat
8. Hangar 26/27
9. Rijnkaai

Montevideowijk

10. Red Star Line-gebouwen
(toekomstig Red Star Line | People on the Move-museum)
11. De Shop
12. (Toekomstig) Limaplein
13. Kattendijksluis en droogdokken
14. Montevideopakhuizen
15. Koninklijk Ballet van Vlaanderen
16. Westkaaitorens

17. Londenbrug en -straat
18. Locatie nieuw havenhuis
19. Startlocatie (toekomstig) drijvend openluchtwembad

Cadixwijk

20. Voormalig douanegebouw en (toekomstig) wijkplein Cadix
21. Toekomstige wijkontwikkeling Cadix
22. Noorderpershuis
23. Stedelijk Instituut voor Sierkunsten en Ambachten
(toekomstige SISA-kunstencampus)
24. Rust- en verzorgingstehuis Het Gouden Anker
25. Jachthaven Kempisch Dok
26. Technicum Noord-Antwerpen (TNA)

27. London Tower
28. Locatie (toekomstige) Parkbrug

(Park) Spoor Noord

- 29. Locatie (toekomstige) campus Artesis Hogeschool
- 30. Nieuw douanegebouw
- 31. Park Spoor Noord

Oude Dokken

- 32. Havenhuis
- 33. Jachthaven Willemdok
- 34. Het Koninklijk Entrepot
- 35. FelixArchief

Deze wandeling is 5 kilometer lang, en neemt bij benadering 2,5 uur in beslag. (U kunt de wandeling uiteraard ook zelf korter maken.) Veel wandelplezier alvast!

Meer informatie over stadsvernieuwing op het Eilandje

Documenten

Masterplan

Masterplan Eilandje, opgemaakt door Buro 5 Maastricht onder leiding van René Daniëls (2002)

Detailplannen

Beeldkwaliteitplan voor de Buitenruimte, opgemaakt door Atelier JPLX, Michel Desvigne en Rob Cuyvers (2002)

Beeldkwaliteitplan voor de Architectuur, opgemaakt door Atelier JPLX (2004)

Waterplan Eilandje, opgemaakt door Urhahn Urban Design en Rob Vrolijkx (2004). Dit plan werd verder uitgewerkt en verfijnd in een **Waterplan* Eilandje** (2011), opgemaakt door het Autonoom Gemeentebedrijf Stadsplanning Antwerpen.

Groenplan Eilandje, opgemaakt door Michel Desvigne (2005)

Overige documenten

Ruimtelijk Uitvoeringsplan (RUP) Eilandje, opgemaakt door het Autonoom Gemeentebedrijf Stadsplanning Antwerpen (2011)

Masterplan Duurzaamheid Cadix, opgemaakt door EVR-Daidalos-Peutz (2009). *Publicatie in voorbereiding.*

Naar een nieuw plein in de Cadixwijk. Resultaten van het participatietraject - najaar 2009 (2010)

Regie en coördinatie

Het Autonoom Gemeentebedrijf Stadsplanning Antwerpen voert in tandem met het stedelijk vastgoedbedrijf AG Vespa de regie over de stadsvernieuwing op het Eilandje. Dit gebeurt in nauwe samenwerking met andere overheden en stedelijke partners enerzijds, en private partijen zoals projectontwikkelaars, nutsmaatschappijen, huisvestingsmaatschappijen, architecten- en studiebureaus.

Meer informatie

Voor meer informatie over stadsvernieuwing op het Eilandje kunt u terecht bij Leo Verbeke, stafmedewerker communicatie bij het Autonoom Gemeentebedrijf Stadsplanning Antwerpen, tel. 03 338 21 83, leo.verbeke@stadsplanning.antwerpen.be.

Meer informatie online vindt u op www.antwerpen.be/eilandje. Via deze URL is ook het merendeel van bovenvermelde documenten in downloadbare versie beschikbaar.

Tijdens The Tall Ships Races 2010 werd het toen nog leegstaande MAS-paviljoen ingericht als tijdelijk infopunt over stadsvernieuwing op het Eilandje.

Colofon

De brochure 'Het Eilandje - Stadsvernieuwing op weg naar een bruisende stadswijk aan het water' is een uitgave van de stad Antwerpen in samenwerking met het Autonoom Gemeentebedrijf Stadsplanning Antwerpen. Deze uitgave is een actualisatie van de brochure 'Het Eilandje - Stadsvernieuwing in Antwerpen' uit 2008.

Redactie:

Filip Smits, Maarten Dieryck, Rozemie Claeys, Bonnie van der Burgh, Leo Verbeke

Eindredactie:

Filip Smits, Leo Verbeke

Beeldmateriaal:

Bij de beelden waar van toepassing, staan de beeldrechten als bijschrift vermeld. Coverbeeld: Anita Verbeke. Luchtbeeld pagina 2: Eurosense Belfotop NV. Beeld pagina 12: Valerie Van de Velde. Beeld pagina 20: Luc Somers. Beeld pagina 28: Filip Dujardin. Alle overige beelden zijn eigendom van de stad Antwerpen of het Autonoom Gemeentebedrijf Stadsplanning Antwerpen.

Geraadpleegde literatuur:

Boek 'Antwerpen Ontwerpen' onder redactie van Jef Vanreusel (uitgegeven door Blondé Artprinting International ism Stad aan de Stroom, Antwerpen, 1990)

Grafische vormgeving: Cools Concepts BVBA

Druk: Drukkerij Favorit BVBA

Verantwoordelijke uitgever:

Hardwin De Wever, Autonoom Gemeentebedrijf Stadsplanning Antwerpen - Grote Markt 1 - B-2000 Antwerpen

Wettelijk depot: D/2011/0306/77

Datum publicatie: mei 2011

Deze publicatie kwam tot stand met financiële steun van het Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling van de Europese Unie.

Disclaimer

Deze brochure is een uitgave van de stad Antwerpen in samenwerking met het Autonoom Gemeentebedrijf Stadsplanning Antwerpen en werd redactioneel afgesloten op 25 april 2011. De stad Antwerpen en het Autonoom Gemeentebedrijf Stadsplanning Antwerpen zijn niet verantwoordelijk voor informatie die niet meer correct is als gevolg van wijzigingen na deze datum.

STAD ANTWERPEN

Europese Unie
European Union

Vlaanderen
Nederland

Europa investeert in uw regio

ROI

realisatie van
oude
industriehavens

Met steun van de
Vlaamse overheid

www.antwerpen.be/eilandje